

Ağasəlim Həsənov
AMEA Fəlsəfə İnstitutu, aparıcı elmi
işçi, fəl. f. d.
hesenov-ağa@rambler.ru

FƏRD - CƏMİYYƏT MÜNASİBƏTLƏRİNƏ DAİR

Məqalədə fərd-cəmiyyət münasibətlərinin mahiyyəti açıqlanır və ona dair müxtəlif sosial-fəlsəfi, sosioloji baxışlar müqayisəli təhlil olunur. Məqalədə fərd və cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibətlər ilk öncə maraqlar əsasında formalaşan münasibətlər kimi dəyərləndirilir. İctimai və şəxsi maraqlara dair konsepsiyaların bəzilərinə şəxsi maraqlara, bəzilərinə ictimai maraqlara, digərlər konsepsiyalarda isə ictimai və şəxsi maraqların uzlaşdırılmasına üstünlük verilir. Qeyd olunur ki, şəxsi maraqların dominantlıq təşkil etdiyi cəmiyyətlərdə insan həyatının mənasını müəyyənləşdirən humanist dəyərlər tədricən aradan çıxır.

Məqsəd – Fərdlə cəmiyyət arasında qarşılıqlı münasibətləri maraqlar və dəyərlər baxımından araşdırmaq.

Metodologiya – müqayisəli təhlil, sistem yanaşma.

Tədqiqatın nəticələri – fərdlə cəmiyyət arasında qarşılıqlı münasibətlərin formalaşmasında maraqlar və tələbatlar dəyərlərə nisbətə dominantlıq təşkil edir.

Açar sözlər – fərd, cəmiyyət, münasibət, təsir, maraq, dəyər.

Giriş

Fərd-cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin təhlili həmişə aktuallıq kəsb edən problemlərdən biri olmuşdur. Müasir qloballaşma, postmodernizm meyilləri, iqtisadi, texniki və kommunikativ yeniliklər fərd-cəmiyyət münasibətlərində yeni tendensiyalar yaratmışdır ki, bu isə tədqiq etdiyimiz mövzunun aktuallığını şərtləndirən əsas məqamlardan biridir. Belə şəraitdə müasir şəxsiyyət necə olmalı və fərd-cəmiyyət münasibətlərində hansı meyillər dominantlıq təşkil edir kimi suallar maraq doğurur. Təcrübə göstərir ki, fərd-cəmiyyət münasibətlərində cəmiyyət və onun müxtəlif institutlarının fərd üzərində təsiri böyükdür. Bu bir həqiqətdir ki, fərdlər sosial mühitin təsirinə məruz qalır və yaşadığı mühitə uyğun formalaşır. Belə ki, cəmiyyətdəki sosial faktlar (dini dəyərlər, davranış kodeksi, etik qaydalar, qanun toplusu və s.) fərdlərin düşüncəsindən, iradəsindən asılı olmayaraq hər zaman onlara müəyyən formada təsir edir. Fərd cəmiyyətdəki mövcud sosial normaları, mədəni dəyərləri və davranış nümunələrini mənimsəyərək cəmiyyətə inteqrasiya olur.

Müasir şəraitdə qloballaşma prosesləri, nəhəng informasiya axını sosial-mədəni dəyərlərə ciddi təsir göstərmiş, fərd-cəmiyyət münasibətlərində gərginlik yaratmağa səbəb olmuşdur. Belə şərait yeni tarazlıq durumunun yaradılmasını, fərd-cəmiyyət münasibətlərinin keyfiyyətcə yeni mərhələyə keçməsinə tələb edir. Qloballaşma müasir cəmiyyətin inkişafını müəyyənləşdirən əsas trendlərdən biridir. E.Giddens qloballaşmanı coğrafi cəhətdən bir-birindən uzaq olan məkanları birləşdirən ümumdünya sosial münasibətlərinin intensivləşməsi prosesi ilə əlaqələndirir. Bu və ya digər bir ərazidə baş verən hadisə Yer kürəsinin digər bir hissəsində baş verən hadisə ilə şərtlənir. Giddensin fikrincə, qloballaşma modernləşmənin müasir mərhələsi kimi qəbul edilməlidir. Başqa sözlə, o, qloballaşmaya, faktiki olaraq, Qərbləşmənin yeni bir variantı kimi baxır. Onun zənnincə, “modern layihəsi” Qərb cəmiyyətinin inkişaf layihəsidir [1, s. 187-190].

Çağdaş Azərbaycan cəmiyyətində baş verən dəyişikliklər şəxsiyyətin hansı sosiomədəni təsirlərə məruz qalmasının elmi şəkildə öyrənilməsinə zəruri edir. Qeyd etməliyik ki, tədqiq etdiyimiz mövzu ilə bağlı yerli və xarici tədqiqatçılar tərəfindən müəyyən elmi araşdırmalar aparılmışdır. Aparılan elmi araşdırmalar və əldə olunan nəticələr göstərir ki, vətəndaş cəmiyyətinin inkişafında, hüquqi dövlət quruculuğu prosesində, bazar iqtisadiyyatına keçid şəraitində yeni tip

şəxsiyyətlərə ehtiyac artmaqdadır. Şəxsiyyətin formalaşması prosesi isə yaşadığı sosial mühitdən birbaşa asılıdır. Bir sözlə, müasir sosio-mədəni transformasiya və onun fərd-cəmiyyət münasibətlərinə təsirini araşdırmaq olduqca aktualdır.

Fərd-cəmiyyət münasibətlərinin bəzi nəzəri-metodoloji məsələləri

Cəmiyyət insanlar arasında davamlı qarşılıqlı münasibətlər sistemi olub fərdlərə birbaşa təsir göstərir. Əvvəlcə cəmiyyəti xarakterizə edən özəlliklərə diqqət yetirək:

- cəmiyyət insanların birgə yaşamasını həyata keçirən sosial sistemdir;
- cəmiyyət müəyyən zaman və məkan sərhədləri olan özünəməxsus orqanizmdir;
- cəmiyyət insanların birgə fəaliyyətinin tarixən yaranmış formalarının məcmusudur;
- cəmiyyət fərdlərin mexaniki toplumu deyildir;
- cəmiyyət fərdə, fərd də cəmiyyətə təsir edir;
- cəmiyyət müəyyən sosial struktura və davamlı əlaqələrə malik insan toplusudur;
- cəmiyyət mədəniyyətin ümumiliyi ilə səciyyələnir, hər bir fərdin sosiallaşmasında əvəzsiz rol oynayır.

Cəmiyyətin fərdə təsirinin iki üsulundan bəhs edə bilərik:

1. Tərbiyə, təbliğat və s. yolu ilə xüsusi təşkil olunmuş təsir.
2. Fərdin daxili aləmini, həyat fəaliyyətini, şəraitini dəyişmək yolu ilə təsir.

Fərd və cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibət ilk öncə maraqların qarşılıqlı münasibətidir. İctimai maraqlarda cəmiyyətin bütünlükdə maraq göstərdiyi hər bir məsələ (iqtisadiyyatın, KİV-in inkişafı, ətraf mühitin mühafizəsi və s.) öz ifadəsini tapmış olur. İctimai maraqlara həmçinin hər hansı bir cəmiyyətin sosial qruplarının maraqları aiddir. Şəxsi maraqlar dedikdə bir insanın maddi və mənəvi tələbatları ilə şərtlənən maraqları nəzərdə tutulur.

İctimai və şəxsi maraqların nisbətində dair müxtəlif konsepsiyalar mövcuddur. Bu konsepsiyalardan birində şəxsiyyətin maraqlarına üstünlük verilir. O, azad sahibkarlıq fəaliyyəti, dövlətin sahibkarların fəaliyyətinə qarışmaması prinsiplərində konkretləşmişdir. Şəxsiyyətin maraqlarının prioriteti konsepsiyası bəzən şəxsiyyətin mütləq azadlığı konsepsiyasına çevrilir. Lakin əslində insan nə sosial, nə də ki təbii mühitin təsirindən azad ola bilməz.

Digər nəzəriyyə isə əksinə, ictimai maraqların şəxsi maraqlar qarşısında prioritetini təsdiqləyir (buna misal olaraq F. Bekonun “təbii əxlaq” konsepsiyasını göstərmək olar). Nəhayət, üçüncü konsepsiya ictimai və şəxsi maraqların həmahəng vəhdətinin zəruriliyini təsbit edir. Təbii ki, şəxsi və ictimai maraqların tam vəhdətinə nail olmaq mümkünsüzdür. Burada insanların maraqlarına onların sosial mühitinin həyat tərzinin əsas xüsusiyyətlərinə nisbətində baxmaq lazımdır.

SSRİ dövründə ictimai və şəxsi maraqların həmahəng şəkildə uyğunlaşdırılması ideyası təbliğ olunur, qarşılıqlı yardım və məsuliyyət, insanların sosial-siyasi fəallığının artırılması həyat tərzini ideali kimi göstərilirdi. Əslində isə şəxsiyyətin hərtərəfli inkişaf üçün heç bir imkanı yox idi və onun fərdiliyinə şübhə ilə yanaşıldı. Bu vaxt “individualizm” anlayışı belə burjuva fərdiyyətçiliyi kimi qəbul olunurdu. Dövlətin maraqları ön plana çəkilsə də, əslində, “ümumxalq”, dövlət maraqları arxasında müəyyən sosial qrupun – partiya və dövlət bürokratiyasının maraqları gizlənidir.

Fərd-cəmiyyət münasibətlərinə dair müxtəlif (dini, siyasi, iqtisadi və s.) yanaşmalar mövcuddur. Məsələn, Qərb cəmiyyətlərində fərd-cəmiyyət münasibətləri dini müstəvidə şəxsi etiqadı kilsənin nüfuzuna tabe etdirmiş katolisizmlə vicdan azadlığı ideyasını dəstəkləyən protestantizm arasında mübarizədə öz əksini tapmışdır.

Siyasi müstəvidə cəmiyyətlə fərd arasındakı münasibətlər təbəəni icbari şəkildə özünə tabe etdirən dövlətin mütləq hakimiyyəti ilə hər bir vətəndaşın şəxsi azadlıq prinsiplərini ön plana çəkən fərdiyyətçilik arasında mübahisəyə çevrildi.

İqtisadi sahədə həmin məsələ bir tərəfdən hər kəsin üzərinə əmək mükəlləfiyyəti qoyan sosializm, digər tərəfdənsə fərdə öz maddi mövcudluğunu özünün təmin etməsi fikrini dəstəkləyən liberalizmlə təmsil olunmuşdur.

Fərdlə cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibət məsələsi iki tərəfdən təhlil olunmalıdır: cəmiyyət fərdə necə təsir göstərir və əksinə, fərd cəmiyyətə necə təsir göstərir. Fərd-cəmiyyət münasibətlərinə yanaşmada üç fərqli sosioloji baxışı qeyd edə bilərik:

1. **Strukturalist baxış** (E. Dürkheim, K.Marks və b.). Bu baxışı dəstəkləyənlər hesab edirlər ki, fərdlər sosial mühitin (və ya strukturların) təsirinə məruz qalır və yaşadığı mühitə uyğun formalaşır. Məsələn: E.Dürkheymin fikrincə, cəmiyyətdəki sosial faktlar (dini dəyərlər, davranış kodeksi, etik qaydalar, qanun toplusu və s.) fərdlərin düşüncəsindən və vəziyyətindən asılı olmayaraq hər zaman onlara müəyyən formada təsir edir. Göründüyü kimi strukturalistlər fərdin yaradıcı gücünü nəzərə almayaraq, onun əsasən xarici təsirlər nəticəsində formalaşdığını iddia edirlər.

2. **İnteraktionistlər (və ya mikroanalitiklər)** Alman sosioloqu M.Veber və ABŞ sosioloqu Core Herbert Mid (1863-1931) və b. isə hesab edirlər ki, fərdlər özlərini formalaşdırmaqda azaddırlar. Belə ki, insan ağıl və məntiq kimi xüsusiyyətlərə malik varlıqdır. Bu baxımdan insan öz hərəkətlərinə məna verir, eyni zamanda ətraf mühitin ona necə reaksiya verəcəyini nəzərə alır. Əgər cəmiyyətdəki mövcud həyat tərzini və dəyərlər şəxsin düşüncəsinə görə mənasızdırsa, o zaman həmin şəxs onlara tabe olmayıb özünün doğru hesab etdiyini seçəcəkdir.

3. **Orta mövqe.** Struktur-fərd əlaqəsində üçüncü yanaşmanın nümayəndələri (Fransalı sosioloq Pyer Burdye (1930-2002) və ingilis sosioloq Entoni Giddens (1938) və b. orta mövqedədirlər. Onların fikrincə, quruluşlar fərdi tamamilə öz “əsaretinə” alaraq onu formalaşdırmır, fərdlər quruluşların təsirindən tamamilə azad deyillər [2, s.34-35].

Cəmiyyətin fərd üzərində təsiri dənılmazdır. Belə ki, hər hansı bir fərdin baxışları əslində onun ailə ənənələrini, milli dəyərlərini və hətta peşə əlamətlərini əks etdirir. Fərdin ağılı, hissləri və hətta iradəsi belə ictimai mühitin təsiri altında formalaşır. Fərd, ümumilikdə, müstəqil mühakimələrdənsə daha çox xürafata meyilli olur. Hətta onun yeni fikri belə digər fərdlər tərəfindən ifadə olunmuş bir sıra fikirlər üzərində konstruksiya edilmiş olur.

İdeyalar kimi fərdin hissləri də ətraf mühitin təsiri altında formalaşır. İnsanın hissləri onun mənimsəmiş olduğu dəyərlər ilə müəyyənləşir. Bu hisslər fərdin psixi durumuna ictimai təsir formasını nəzərdə tutur. Dünyaya gəldiyi ilk gündən fərd ailənin hərtərəfli təsirini hiss etməyə başlayır. Sonra bu təsire ailədən kənarda yerləşən ictimaiyyətin (“əhəmiyyətli başqalarının” - Ç.H.Kuli) əvvəlcə təsadüfi, sonra isə getdikcə güclənən daimi təsiri özünü göstərməyə başlayır. Nəhayət, fərd geniş ictimai mühitə daxil olur ki, burada onun hissləri cəmiyyət tərəfindən əhəmiyyətli düzəlişlərə məruz qalır.

Sosial mühit fərdin iradəsinə əhəmiyyətli təsir göstərir. Bu təsir daimi və nəzərəcarpmazdır. Ailədə, uşaqla münasibətdə olduğu kimi, cəmiyyətdə də insanların sərbəst fəaliyyətini həvəsləndirməklə onlarda təşəbbüsü, öz fəaliyyəti genişləndirmək, onların iradəsini inkişaf etdirmək və əksinə, passiv, tabe olmağa öyrətməklə bunun qarşısını almaq olar.

Fərd ictimai mühitin məhsuludur və cəmiyyətin güclü təsiri altında onun dünyagörüşü, hissləri və iradəsi formalaşır. Eyni sosial qruplara mənsub fərdlərin fərqlilikləri onunla izah olunur ki, hər bir fərd ictimai təsirin bir hissəsini özü də müəyyən dərəcədə hiss edir, yəni bura ictimai mühitin müxtəlifliyi, bu təsirlərin müxtəlif şəkildə çulğalaşması və s. daxildir [3].

Mədəni inkişaf səviyyəsinə görə cəmiyyət nə qədər aşağıda olarsa, onun üzvləri olan fərdlər bir o qədər bir-birinə bənzəyəcəkdir. Bu həm fiziki, həm də psixi nöqteyi-nəzərdən düzgündür. Əksinə, cəmiyyət yüksək mədəni nailiyyətlər əldə edib inkişaf etdikcə onun üzvləri arasında istər fiziki, istərsə də psixi fərqlər bir o qədər böyük olacaqdır. Emil Dürkheim bunu belə izah edir: “Fransızlarla ingilislər arasında məsafə indi əvvəllərdə olduğundan daha azdır. Amma bu indiki fransızlara öz aralarında əvvəlkilərdən daha çox fərqlənməyə mane olmur” [4, s.105-109]. Georg Zimmel isə bununla əlaqədar yazır: “Daha az mədəni dövrlərdə eyni qəbiləyə mənsub fərdlər çox yeknəsəq və bir-birinə mümkün qədər oxşar olmuşlar; əksinə, qəbilələr yad və düşmən kimi bütünlükdə bir-birinə qarşı durur: öz qəbiləsi daxilində sintez nə qədər sıxdırsa, digər qəbilə ilə

antiteza bir o qədər kəskindir; mədəniyyətin tərəqqisi ilə fərdlər arasında differensiasiya artır və başqa tayfaya yaxınlaşma sürətlənir” [5, s. 66].

Fərd ictimai mühitin təsirini öz üzərində hiss etdikcə, özü də mühitə təsir göstərir ki, bu da məsələnin digər tərəfidir. Lakin qeyd edək ki, bir sıra alimlər bu təsiri inkar edirlər. Belə ki, L.Qumplovich fərdin cəmiyyətə təsirini qəbul etmir [6, s. 264]. Öncə fərd öz sosial qrupunun təsiri altındadır. Buradan da cəmiyyət haqqında danışarkən biz fərdi deyil, onun mənsub olduğu sosial qrupu, ailəni, tayfayı, icmanı, sinfi və xalqı nəzərdə tutmalıyıq. Cəmiyyətdə qarşılıqlı təsir fərdlər deyil, yaranmış qruplar arasında baş verir. Bu qarşılıqlı təsirdə ayrılıqda götürülmüş şəxs bədən və ya orqanizmdə atom yaxud hüceyrə kimi iştirak edir.

Sosial mühitdə formalaşmaq o anlama gəlməməlidir ki, fərdin bütün hərəkətləri elə həmin mühitin nəticəsidir. Çünki fərdlərin sosial norma və dəyərləri mənimsəmə imkanları fərqlidir. Məsələn, ictimai mühit üzərində geniş təsir imkanları olan fərdin ümumi maraq naminə fəaliyyət göstərməsi ictimai dəstək qazanır. Lakin öz şəxsi maraqlarını ictimai maraqlarla uzlaşdırma bilməyən fərdlər haqqında eyni nəticəyə gələ bilmərik. Digər tərəfdən fərdin seçim imkanları da məhdudlaşmamalıdır. Belə durumda fərd irsi və tərbiyə vasitəsilə mənimsədiyi keyfiyyətlərə əsaslanaraq özünün fərdi seçimi əsasında fəaliyyət göstərəcəkdir.

Başqalarından üstün olan fərdin və ya böyük şəxsiyyətin təsiri eyni istiqamətdə fəaliyyət göstərən fərdlərlə müqayisədə müvafiq olaraq onun fəaliyyətinin təsirinin nəticələrini gücləndirir. Görkəmli şəxsiyyət çoxlu sayda fərdi halların bir nöqtədə mərkəzləşmiş müvəffəqiyyətli kombinasiyası kimi qəbul edilə bilər. Böyük insan ətrafında səpələnmiş və elə də gözə çarpmayan istək, axtarış və təşəbbüsləri özünə hopduraraq, onları aydın ideya və ya obraz formasında ifadə edir və bununla da ətrafdakı insanları geniş şəkildə özünə cəlb edir. Lakin böyük insanın bu təsiri heç də onun özünün ictimaiyyətin məhsulu olması fikrini inkar etmir. Burada biz H.Spenserin belə bir fikri ilə razılaşırıq: “Böyük şəxsiyyət cəmiyyəti dəyişənədək, bu cəmiyyətin onun özünü yaratması vacibdir” [7, s. 30]. Bu cür yanaşma fərdin cəmiyyətə təsirini inkar etmir, əksinə onun izahını təşkil edir.

Müasir strukturlaşdırma nəzəriyyəsi (structuration theory) tarixin “antropogen potensialını” adekvat qiymətləndirməyə imkan verir ki, bu da nəticədə irsən qazanılmış sosial strukturlarla (iqtisadi, sosial, siyasi, institusional, mədəni, mental və s.) iradə və azad seçim imkanlarına malik tarixi subyektlərin fəaliyyəti arasında qarşılıqlı əlaqənin tədqiqinə marağı artırır [8, s.233].

İndi isə fərdlə şəxsiyyət arasında sferaların fərqləndirilməsi məsələsinə toxunmaq. Bu məsələnin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, cəmiyyət fərdin azadlığını maksimal dərəcədə məhdudlaşdırmağa, onu özünə daha çox tabe etdirməyə çalışdığı vaxt fərd öz fərdiliyini qorumağa can atır və azadlığı uğrunda mübarizə aparır. Lakin mədəniyyətin inkişafı ilə fərdin ictimai asılılığı artmış olur, yeni ictimai mühit onun mövcudluğu üçün getdikcə daha mühüm əhəmiyyət kəsb etməyə başlayır. İlk əvvəl fərdlər arasında oxşarlıq üzrə həmrəylik başlayır. Həmin amillərin vahidliyi səbəbindən kollektiv tip formalaşır və fərd bu zaman ona təsir edəcək digər fərdlərlə münasibətdə hamı üçün ümumi olan oxşar keyfiyyətləri mənimsəmiş olur.

Beləliklə, fərd-cəmiyyət münasibətlərində cəmiyyət və onun müxtəlif institutlarının fərd üzərində təsirinin böyük olması qənaətinə gələ bilərik. Həqiqətən də fərdlər sosial mühitin təsirinə məruz qalır və yaşadığı mühitə uyğun formalaşır. Cəmiyyətdə oturmuş əxlaqi dəyərlərdən doğan gözləntilər, qiymətləndirmələr fərdlərə əlaqələrə təsir edir. Fərd cəmiyyətdəki mövcud sosial normaları, mədəni dəyərləri və davranış nümunələrini mənimsəyərək şəxsiyyət kimi formalaşır.

Nəticə

Beləliklə, apardığımız təhlilə əsaslanaraq fərd-cəmiyyət münasibətlərinə dair bəzi nəticələri qeyd edə bilərik.

1. Fərd və cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibət ilk öncə maraqların qarşılıqlı münasibətidir. İctimai və şəxsi maraqların nisbətində dair müxtəlif konsepsiyalar mövcuddur. Bu konsepsiyaların bəzilərinə şəxsiyyətin maraqlarına, bəzilərinə ictimai maraqlara, digərlərində isə ictimai və şəxsi maraqların vəhdətinə üstünlük verilir.

2. Sosial-mədəni transformasiya insan fəaliyyəti ilə müəyyənləşir. Sosial-mədəni transformasiya cəmiyyətdə qərarlaşmış olan sosial normaların, mədəni dəyərlərin və davranış nümunələrinin dəyişimini şərtləndirir.

3. Cəmiyyətdə mənəvi-estetik paradigmalara dəyişilməsi və ya əvəzlənməsi dəyərlərin fərdi və ictimai səviyyədə yenidən dərk edilməsi ilə müşahidə olunur. Həqiqətən də bu gün dəyərlərin yenidən nəzərdən keçirilməsi və yeni dəyərlər sisteminin formalaşması göstərir ki, müasir dünya keçid dövrünü yaşamaqdadır. Hazırda bir çox dəyərlər qlobal proseslərin birtərəfli təsirinə məruz qalırlar ki, buna ayrı-ayrı şəxslər və böyük sosial qruplar adekvat şəkildə reaksiya verirlər.

4. Cəmiyyətdə baş verən keyfiyyət və kəmiyyət dəyişiklikləri prosesləri fərdləri seçim qarşısında qoyur. Fərdlər bu dəyişiklikləri ya qəbul edir, ya rədd edir, ya da ki öz şəxsi maraqlarından çıxış edərək ona uyğunlaşırlar. Çağdaş dövrünü əmtəə-bazar münasibətlərinin dominant olduğu və insan həyatının mənasını müəyyənləşdirən yüksək dəyərlərin tədricən aradan çıxdığı bir dövr kimi dəyərləndirə bilərik.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Гидденс Э. Последствия современности. М.:Праксис, 2001.
2. Şahbazov İ. Sosioloji nəzəriyyələr. Bakı: Şərq-Qərb, 2015.
3. Robertson R. Globalisation or Glocalisation? //Journal of International Communication, 2014, Vol. 1, Issue 1.
4. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. М.,1900.
5. Зиммель Г. Социальная дифференциация. М., 1909.
6. Гумплович Н. Основы социологии. М.: Либроком, 2010.
7. Социокультурная динамика современности: трансформация коммуникационного пространства культуры. Современные проблемы науки и образования. № 4, 2014.
8. Gerschenkron A. The Modernization of Entrepreneurship //Modernization: The Dynamics of Growth. N.Y.; L., 1966.

Агасалим Гасанов

К ВОПРОСУ ОТНОШЕНИЙ ИНДИВИДА И ОБЩЕСТВА

Резюме

В статье раскрывается сущность взаимоотношений индивид-общество и проводится сравнительный анализ различных социально-философских, социологических взглядов по этому вопросу. Взаимоотношения между индивидом и обществом, в первую очередь, оцениваются как отношения формируемые на основе интересов. В одних концепциях, касающихся соотношения личных и общественных интересов, предпочтение дается личным интересам, в других – общественным интересам, а в-третьих, сочетанию общественных и личных интересов. Отмечается, что в обществах, где доминируют личные интересы, постепенно исчезают гуманистические ценности, определяющие смысл человеческой жизни.

Цель - исследовать взаимоотношения между индивидом и обществом с точки зрения интересов и ценностей.

Методология - сравнительный анализ и системный подход.

Результат - при формировании взаимоотношений между индивидом и обществом доминируют потребности и интересы над ценностями.

Ключевые слова - индивид, общество, отношения, влияние, интерес, ценность.

Aghasalim HASANOV

TOWARDS THE ISSUE OF AN RELATION SHIP

Summary

The article describes the essence about the relations of the individual and society relation ship and it is carried out regarding this a comparative analysis is made of various socio-philosophical and sociological views. In the article, the relations between the individual and society, primarily assessed as a relationship formed on the basis of interests. In some concepts relating to the personal and public interests are preferable to personal interests, in some to public interests, and in other concepts to reconcile of public and personal interests. It is noted that in societies where personal interests dominate, humanistic values that determine the meaning of human life is gradually disappear.

Purpose— to research an individual and society relation ship in terms of interests and values.

Methodology - comparative analysis and system approach.

Findings - At formation of mutual are dominated relations between individual and society the interests and demands above values

Keywords - individual, society, affect, relation, interest, value